

**Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Навчально-науковий інститут психології та соціального захисту**

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

**Матеріали
ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції**

м. Львів, 17 травня 2019 р.

УДК 159.9:378

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 15 травня 2019 року, протокол № 4.

Рецензенти:

Кривопишина Олена Анатоліївна – доктор психологічних наук, професор;
Сікорський Петро Іванович – доктор педагогічних наук, професор.

Особистість в екстремальних умовах : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (17 травня 2019 р., м. Львів).
Львів, 2019. 140 с.

Редакційна колегія:

доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України **Козяр М. М.**;
доктор педагогічних наук, професор **Литвин А. В.**;
доктор психологічних наук, професор **Кривопишина О. А.**;
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник **Руденко Л. А.**;
кандидат психологічних наук, доцент **Сірко Р. І.**;
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник **Вдович С. М. (упорядник).**

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються психологічні особливості діяльності особистості в екстремальних умовах, психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійної діяльності, сучасний стан і перспективи психологічного супроводу особистості, яка перебуває в екстремальних умовах, міждисциплінарні гуманітарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Для науковців у галузі психології та педагогіки, психологів-практиків і педагогів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, аспірантів, ад'юнктів, докторантів.

Зміст

Розділ 1 Психологічні особливості діяльності особистості в екстремальних умовах

Романюк Л. В. Становлення цінностей у кризовому просторі	7
Волошок О. В., Чолій С. М. Психологічні прийоми зниження тривоги особистості у стресовій ситуації	10
Сулятицький І. В., Ронік А. О. Приховані чинники екстремальності в соціопсихіці українства	13
Березницька У. О. Психічні стани військовослужбовців після повернення із зони ведення бойових дій	15
Бідна О. С. Прояви емоційного вигорання співробітників ДСНС України	18
Коструліна Ю. С. Від «воєнного невроту» до ПТСР	20
Опалінська М. М. Відповідальність майбутнього офіцера як професійно важлива якість в умовах виконання службово-бойових завдань	24
Шакун Я. С. Досвід психологічної підготовки військовослужбовців збройних сил США та Ізраїлю	26

Розділ 2 Психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійної діяльності

Коваль М. С. Структура інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти ДСНС України	29
Васянович Г. П., Великий Р. Г. Професійна підготовка майбутнього соціального працівника в технічному університеті	32
Литвин А. В., Литвин О. Г. Перспективи інформатизації закладів вищої освіти	35
Руденко Л. А., Козяр М. М. Здоров'язбережувальне освітнє середовище як чинник підготовки особистості до діяльності в екстремальних умовах	39
Шуневич Б. І. Сучасні можливості використання дистанційних і масових відкритих онлайн-курсів для навчання майбутніх психологів	41
Ваврик Р. В. Особливості професійної підготовки курсантів кафедри музичного мистецтва в контексті сучасної педагогіки	44

Вдович С. М. Психологічні аспекти естетичного розвитку особистості	46
Зельман Л. Н. Підготовка фахівців у сучасних суспільно-економічних умовах	48
Купчак М. Я., Харчук А. І. Мотиваційно-ціннісні орієнтири курсантів і студентів – основа їхньої майбутньої професійної діяльності	49
Матвійчук Т. Ф., Соловійов В. Ф. Технології ігрового моделювання у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури	51
Мураль О. І., Бейзим І. Х. Підготовка кадрів у сфері цивільного захисту	54
Леськів М.-О. М. Психологічні засади формування лідерства в підготовці майбутніх фахівців ...	57
Неурова А. Б., Романишин А. М. Способи моделювання психологічних чинників бою	59
Тимінська С. М. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця	62
Шклярук А. З. Формування вольових якостей у професійно-екстремальній діяльності	64

Розділ 3

Сучасний стан і перспективи психологічного супроводу особистості, яка перебуває в екстремальних умовах

Кузьменко В. У. Індивідуальний супровід розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО та переселенців	67
Потанчук Є. М. Роль сім'ї учасника бойових дій у відновленні його психічного здоров'я ...	70
Приходько І. І. Психологічний супровід професійної діяльності правоохоронців – учасників бойових дій	71
Баклицька О. П. Дослідження агресивності в структурі психологічного супроводу майбутніх спеціалістів із фізичної культури і спорту	74
Березяк К. М. Формування життєстійкості шляхом тренінгу	76
Заверуха О. Я. План проведення констатувального дослідження проблеми формування адикцій у підлітків, батьки яких є трудовими мігрантами	79
Калька Н. М., Козира П. В. Потенціал казкотерапії у вирішенні та подоланні кризових ситуацій	81
Лелик Х. В. Погляди науковців на особливості проблеми девіантної поведінки неповнолітніх	83

джерел інформації; не повинні дублювати знання та вміння, яких вони набули на заняттях зі спеціальних предметів, а розвивати їх у площині міжпредметних зв'язків, відкривали нові, незнайомі досі оригінальні риси вже відомого; повинні мати професійну спрямованість і зв'язок із життям; містити проблему, яка спонукала б до дослідницької діяльності; бути спрямованими на застосування новітніх інформаційних технологій.

Таким чином, враховуючи особливості професійної підготовки курсантів кафедри музичного мистецтва, необхідно використовувати такі основні елементи творчої організації навчально-виховного процесу, як: відкритий і постійний діалог між викладачем і курсантом як у межах навчального закладу (на практичних, групових, лекційних, семінарських заняттях), так і поза його межами (концертах, майстер-класах провідних фахівців галузі музичного мистецтва, різних мистецьких заходах та ін.); культивування самостійності курсанта шляхом виконання самостійної, індивідуальної, практичної, науково-дослідної та інших видів робіт, які потребують самоорганізації виконання; формування і використання прийомів асоціативного мислення, багатозначного світосприйняття, забезпечення спілкування з мистецтвом як провідником нових ідей; формування пріоритетів у навчанні та розвитку особистості; поглиблення професійних знань зі спеціальності та створення умов для розкриття здібностей; своєчасне вирішення питання стажування у військах і практики курсантів.

Вдович С. М., м. Львів

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Естетичний розвиток, естетичне виховання особистості є не лише педагогічною, а й психологічною проблемою. Психологічні аспекти формування естетичних смаків, переконань, переживань представлені у працях Б. Ананьєва, Л. Божович, Л. Виготського, А. Ковальова, І. Кона, А. Леонтьєва, С. Рубінштейна, Б. Теплова. Д. Узнадзе, П. Якобсона. Українські психологи Г. Балл, І. Бех, Т. Кириленко, В. Москалець, Н. Федорченко також значну увагу приділили психологічному аналізу естетичного виховання особистості.

Естетика, естетичне виховання та психологія мають багато точок дотику. Головним їхнім об'єктом є особистість, її естетичні почуття, переживання, смаки, естетична насолода, естетична діяльність, на основі яких формуються естетичний ідеал, естетична культура, естетичні знання, естетичні судження, естетичне сприйняття. Саме поняття «естетика» можна певною мірою вважати психологічним поняттям, адже грецьке «αἰσθητικός» означає «чуттєво пізнавальний», а естетика як наука про прекрасне вивчає природу естетичної свідомості особистості.

І естетика, і психологія досліджують проблему творчості й особливості творчої особистості. В естетичному вихованні неабияку роль відіграють відчуття, сприйняття, мислення, емоції, почуття, воля, інтуїція, уява та фантазія, які є основними поняттями в психології. Такі поняття, як «катарсис» (очищення душі та виховання людини під час естетичного переживання творів мистецтва), «ка-

локагатія» (виховання в людині досконалості, гармонійна єдність фізичної краси та морально-духовних якостей), «емпатія» (здатність до співпереживання, співчуття, яке дозволяє зрозуміти іншу людину, її почуття, психічні стани й відносини), «ідентифікація» (порівняння чи уподібнення особистості з іншими людьми чи групою людей на основі емоційного зв'язку з ними), «сенситивність» (емоційна чутливість до психічних станів інших людей, їхньої поведінки, цінностей і прагнень) дозволяють з точки зору психології особливості сприйняття творів мистецтва, художньої творчості, творчих особистостей, такі феномени, як здібність, обдарованість, талановитість і геніальність, а також механізми самого естетичного виховання.

Водночас суто «естетичні» поняття, такі, як «краса», «гармонія», «ідеал», та проблеми, пов'язані з ними, нині стають предметом вивчення психологів. Так, Е. В. Ільєнков зазначав, що почуття краси є одним із найважливіших психічних механізмів, характерних для справжньої людської життєдіяльності, незалежно від її сфери, критерієм людяності ставлення індивіда до предмету [1].

Таким чином, можна говорити про пограничну зону між естетикою, естетичним вихованням і психологією, у якій естетика – це психологія мистецтва, наука про психологію художньої творчості та сприйняття творів мистецтва.

Естетичні смаки, переживання, почуття, судження, сприйняття, ідеали, культура не є вродженими, вони розвиваються з раннього дитинства і залежать від соціального оточення, виховання та діяльності. Естетична сфера особистості досить широка, вона охоплює не лише почуття, а й інтелект, і активність людини, тобто є цілісною сферою – естетичним життям у всьому його розмаїтті. Естетичний досвід набувається завдяки складній психічній праці над естетичними переживаннями, які сприяють естетичному мисленню й естетичній творчості.

Нині надзвичайно актуальним є наповнення навколишнього простору особистості, яка формується, естетичним компонентом, адже агресивне навколишнє середовище, передусім засоби масової комунікації, впливає надзвичайно сильно, руйнуючи справжні цінності реального життя. Протистояти цим впливам, збагачувати культурний простір людини може естетичне виховання та художня творчість (музична, хореографічна, образотворча, літературна, театральна тощо). Це не означає, що всі мають стати співаками, композиторами, танцюристами, акторами, художниками, письменниками чи поетами. Естетичний розвиток особистості дає набагато більше – можливість обирати, на що витратити свою увагу та час, яких цілей досягати в житті.

Таким чином, естетичне виховання є мірою всіх речей, фундаментом життєдіяльності людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ильенков Э. В. К беседе об эстетическом воспитании. Развивающее образование : Интернет-журнал. 2006. № 1. С. 10–13. URL : <http://www.tovievich.ru/journal/>

Наші автори

Баклицька Ольга Петрівна – доцент кафедри педагогіки та психології Львівського державного університету фізичної культури, кандидат психологічних наук, доцент

Баклицький Іван Олександрович – доцент кафедри практичної психології Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент

Бейзим Індіжана Хайрулівна – Начальник Медико-санітарної частини Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, полковник служби цивільного захисту

Березницька Уляна Олексіївна – курсант Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Березяк Ксенія Михайлівна – викладач кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Бідна Ольга Сергіївна – студентка Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Ваврик Руслана Василівна – доцент кафедри музичного мистецтва Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, кандидат педагогічних наук, доцент

Вавринів Олена Степанівна – викладач кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Васянович Григорій Петрович – професор кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор

Великий Роман Георгійович – доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Вдович Світлана Михайлівна – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Волошок Олена В'ячеславівна – доцент кафедри психології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, кандидат психологічних наук, доцент

Заверуха Ольга Ярославівна – здобувач кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Зельман Леся Несторівна – викладач Львівського університету бізнесу та права, кандидат педагогічних наук

Наукове видання

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції

Літературне редагування, верстка – С. М. Вдович

Підписано до друку 15.05.2019.
Формат 60×84/16. Папір офсетний №1. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,14. Тираж 100 прим. Зам. № 15/05.

Друк ФОП Корпан Б. І. Львівська обл., Пустомитівський р-н,
с. Давидів, вул. Чорновола, 18, Тел.: (32)243-68-49
Код ДРФО 1948318017,
Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 635667 від 13.09.2007